

KWAME NKURMAH, EMPERYALİZMİN SON AŞAMASI: YENİ SÖMÜRGEÇİLİK, (ÇEV.) A. SARICA, GERÇEK YAYINEVİ, İSTANBUL 1966, SS. 100.

KWAME NKURMAH, NEO-COLONIALISM: THE LAST STAGE OF IMPERIALISM, (TRANS.) A. SARICA, GERÇEK YAYINEVİ, İSTANBUL 1966, PP. 100.

Yıl 5, Sayı 1, ss.71-76.

Year 5, Issue 1, pp.71-76.

Makale Türü: Kitap İncelemesi

Article Type: Book Review

Geliş Tarihi: 03.01.2025

Submitted: 03.01.2025

Kabul Tarihi: 17.01.2025

Accepted: 17.01.2025

DOI: 10.58851/africana.1612707

Atf Bilgisi / Reference Information

Daban, C. (2025). Kwame Nkrumah, Emperyalizmin Son Aşaması: Yeni Sömürgecilik, *Africana-İnönü Üniversitesi UluslararasıAfrika Araştırmaları Dergisi*, 5 (1) , 71-76.

Cihan DABAN

Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, dabancihan@gmail.com,

ORCID: 0000-0002-2890-2415

Öz

Sömürgecilik olgusu yüzyıllardan bu yana devam eden bir olgudur. Sömürgeciliğin ana yurdu yabancı bir ülkenin veya ulusların topraklarıdır. Bu toprakların işgal edilmesini, buralarda koloniler kurulmasını ve zaman içinde bu toprakların asıl sakinlerine yabancılaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu amaçlar ise güçlü devletler tarafından uygulanmaktadır. Bu nedenle sömürgecilik tanımı genel olarak güçlü bir devletin kendi sınırları dışındaki yabancı ulusların veya devletlerin siyasi, ekonomik ve sosyokültürel egemenliklerini gasp etmesi olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda Afrika kıtası bir örnek olarak verilebilir. Afrika kıtası yüzyıllar boyunca sömürge politikalarına maruz kalmış ve önemli değişimler geçirmiştir. Özellikle 1884-85 yıllarında Berlin'de düzenlenen Afrika Konferansı'nda alınan kararlar, kıtanın sömürgeci devletler tarafından fiilen sömürgeleştirilmesine yol açmıştır. Sömürgecilere karşı çıkan Afrikalı liderler, halk arasında farkındalık yaratmak için vakıflar, dernekler ve siyasi partiler gibi örgütler kurdular. Gana'nın ilk devlet başkanı olacak olan Kwame Nkrumah da bu oluşumlarda yer aldı. Ulusal bağımsızlık için seferber olan Nkrumah ve arkadaşları, bağımsızlık mücadelesini kazanmış olmalarına rağmen sömürgeciliğin tamamen sona ermediğini ve bağımsızlıkla birlikte yeni bir sömürgecilik döneminin başladığını savundular. Bu bilgiler doğrultusunda çalışma, Nkrumah tarafından kaleme alınan Emperyalizmin Son Aşaması: Yeni Sömürgecilik başlıklı kitabını incelemektedir. Dolayısıyla Nkrumah'ın yeni sömürgecilik olarak adlandırdığı faktörlere de odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sömürgecilik, Afrika, Bağımsızlık, Yeni Sömürgecilik.

Abstract

The phenomenon of colonialism has been going on for centuries. The homeland of colonisation is the territory of a foreign country or nation. It aims at the occupation of these lands, the establishment of colonies there, and, in time, the alienation of these lands from their original inhabitants. These aims are implemented by powerful states. For this reason, the definition of colonialism is generally accepted as the usurpation by a powerful state of the political, economic, and sociocultural sovereignty of foreign nations or states outside its borders. In this context, the African continent can be given as an example. The African continent has been subjected to colonial policies for centuries and has undergone significant changes. In particular, the decisions taken at the Berlin Conference on Africa in 1884-85 led to the de facto colonisation of the continent by the colonial states. African leaders who opposed the colonialists established organisations such as foundations, associations, and political parties to raise awareness among the people. Kwame Nkrumah, who would go on to become Ghana's first president, also got involved. Nkrumah and his friends who mobilised for national independence argued that

although they had won the struggle for independence, colonialism had not ended completely and that independence had ushered in a new era of colonialism. In line with knowledge, this study examines Nkrumah's book titled Neo-Colonialism: The Last Stage of Imperialism. It therefore also focuses on factors Nkrumah calls neocolonialism.

Keywords: Colonialism, Africa, Independence, Neo-Colonialism.

Giriş

Batı Afrika ülkesi Gana Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk Devlet Başkanı olan Kwame Francis Nwia-Kofi Nkrumah Afrika sömürgeciliğine karşı mücadele etmiş ve halkı da bu yönde bilinçlendirmiş bir Afrikalı siyasetçi liderdir. 21 Eylül 1909 tarihinde yoksul bir ailenin çocuğu olarak Gana'nın Nkroful kasabasında dünyaya geldi. 1925 yılında çalışma hayatına öğretmen olarak başladı. Meslek hayatında biriktirdiği parayla 1935 yılında eğitim için Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti. 1935-39 yılları arasında Pennsylvania'daki Lincoln Üniversitesi'nde ekonomi ve sosyoloji bölümlerinde lisans eğitimini tamamladı. Yine aynı üniversitede teoloji alanında yüksek lisans ve felsefe alanından da doktora eğitimlerini tamamladı.

Eğitim hayatı boyunca en çok etkilendiği yazarlar arasında Marx, Lenin ve bütün dünya siyahilerini birleştirmeyi amaçlayan Marcus Garvey, Du Bois ile George Padmore yer almaktadır. Burada on yıl kaldı. Kaldığı süre zarfında ırkçılığa ve ırk ayrımcılığına dair derin bilgi ve birikime sahip oldu. Buradan da 1945 yılında İngiltere'ye gitti. Londra'ya giden Nkrumah hayat felsefesine üç fikri gözden geçirmiştir. Anti-sömürgecilik, Pan-Afrikacılık ve sosyalizmdir. Nkrumah'ın sosyalizm anlayışı gazeteci Padmore'un benimsediği Afrika Sosyalizmidir. Afrika Sosyalizminin Marksizm'den farkı Marksist felsefeyi benimsememiş olmasıdır. Daha açık bir ifadeyle Afrika Sosyalizminin temeli; sömürgecilerin egemenliğinde olan toprakları geri almak, milli değerleri korumak ve yaşatmak, halkların özdeğerlerine geri dönülmesini sağlamak ve bağımsızlık hareketlerini başlatmaya dayanmaktadır.

Söz konusu fikirler Nkrumah'ın sömürgeci güçlere ve emperyalizme karşı mücadele etmesi gerektiğinin sinyallerini verdi. Nkrumah ABD'de olduğu sırada Atlantik Beyannamesi ile dekolonizasyon sürecinin başlamasına, İngiltere'de olduğu zaman diliminde de II. Dünya Savaşı'nın bittiği ve sömürge bölgelerinde bağımsızlık hareketlerinin başladığı bir döneme denk gelmiştir. 1947 yılında ilk eseri olan *Sömürgeelerde Özgürlüğe Doğru (Towards Colonial Freedom)* başlıklı kitabını yayımlamış ve geniş bir halk kitlesine ulaşmasını sağlamıştır. Anti-sömürgecilik, Pan-Afrikacılık ve sosyalizm fikirlerinin verdiği bağımsızlık ruhu ile Gana'ya dönen Nkrumah, bağımsızlık için sömürgecilere karşı büyük bir halk kitlesini örgütledi. Bu örgütlenme sayesinde Gana'da bağımsızlık süreci sancılı geçmemiştir. Başka bir ifadeyle Afrika'nın diğer bölgelerine göre Gana'daki bağımsızlık süreci genel olarak düşük yoğunluklu çatışmalar sonucunda kazanılmıştır. Bu durum Sahraaltı Afrika'da bağımsızlığını kazanan ilk ülke olma özelliğini kazandırmıştır. 6 Mart 1957'de bağımsızlığın kazanıldığı Gana'da Devlet Başkanı olarak Nkrumah seçilmiştir.

Başkan Nkrumah bağımsızlıkla birlikte sömürgecilerin tamamen ayrıldığını, sömürge topraklarına yönelik farklı politikalar geliştirdiklerini, bundan dolayı yeni bir sömürgecilik eylemlerine giriştiklerini anlatan bir kitap kaleme almıştır. Mevzubahis kitap *Emperyalizmin Son Aşaması: Yeni Sömürgecilik* başlıklı çalışma ile Türkçeye kazandırılmıştır. Kitabın dış kapağında *Yeni Sömürgecilik* yazılmış olsa da iç kapakta ve kitap içeriği boyunca *Emperyalizmin Son Aşaması: Yeni Sömürgecilik* olarak geçmektedir. Kitap, *Neo-Colonialism, the Last Stage of Imperialism* başlığıyla 1965 yılında Londra merkezli Thomas Nelson & Sons şirketi tarafından yayımlanmıştır. 1966 yılında ise New York merkezli Uluslararası Yayıncılar şirketi tarafından yayımlanan kitap, aynı yıl Mart 1966 tarihinde A. Sarıca tarafından tercüme edilerek Türkçeye kazandırılmış ve İstanbul merkezli Gerçek Yayınevi tarafından da basılmıştır. 204 sayfa olan İngilizce baskısı Türkçe eser olarak 100 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın içindekiler kısmı bölümlendirilmeden doğrudan yazılmış ve okuyuculara sunulmuştur. Kitabı çeviren A. Sarı ile ilgili bilgiye ulaşılamamaktadır. Bunun temel sebebi ise isminin kısaltılmış olması ve kitapta

herhangi bir bilgiye yer verilmemiş olmasındandır. İnternet üzerinden aratıldığında ise farklı isimler çıktığından dolayı çeviren yazar ile ilgili sağlıklı bilgi alınamamaktadır. Zira çeviren yazar ile ilgili bilgiye ulaşılsaydı O'na da bu çalışmada yer verilecekti.

Değerlendirme

Nkrumah, kitabın ilk 13 sayfasını iktisadi gelişmenin engellerine yer vermiştir. Birleşmiş Milletler İktisadi Komisyonu'nun 1962 yılında, Batı Afrika ile ilgili yaptığı “*Hem üretim hem nüfus açısından oldukça sınırlı bu kadar çok sayıda küçük Devlet dünyanın öbür bölgelerinin pek azında görülür. Benzeri tek önemli bölge Orta Amerika'dır*”, açıklaması Nkrumah'ın dikkatini çeken açıklamalardan olmuştur. Nkrumah, bu dönemde Batı Afrika'da on dokuz bağımsız devletin bulunduğunu yazarak BM İktisadi Komisyonu'nun *bu kadar çok sayıda küçük devlet* tabiri üzerinden bölgedeki nüfusu da değerlendirmiştir. Bölge nüfusunun (Nijerya dışında) Afrika kıtasındaki toplam nüfusun üçte birini barındırdığını; ancak Nijerya'daki durumun çok farklı olduğunu, burada sömürgecilerin Afrika'yı bırakırken uyguladıkları *Balkanlaştırma*¹ politikasından ayrı tutulmaması gerektiğinin altını çizmiştir. Nijerya'daki süreci aslında böl ve yönet stratejisiyle yönetmeye çalışan sömürgecilerin bu durumu Gana'da başaramadıklarını, Gana ise bu durumdan kıl payıyla kurtardığını aktarmaktadır (Nkrumah, 1966, s. 5-9).

İktisadi kaynaklar bakımından zengin bir kıta olan Afrika'nın bağımsızlık sonrası dönemde sömürgeci güçlerin izlediği yeni sömürgecilik politikasıyla söz konusu kaynakların yerliler tarafından kullanılmadığından, bundan dolayı da yeni bir ekonomik devrim olması gerektiğinden bahsetmektedir. Ekonomik devrimin uzun yıllar alacağını da eklemektedir. Bu nedenle her alanda ekonomik devrimin yapılması gerektiğini savunan Nkrumah, tarım ve sanayinin birlikte ele alınmasını da ileri sürmektedir. Afrika'da iktisadi birlik doğrultusunda modern sanayilerin kurulması gerektiğini ve bu uygulamayı daha geniş pazarlardan yararlanabileceğini savunmaktadır. Tarımda, balıkçılıkta, ormancılıkta ve diğer tarım kalemlerinin gelişmesiyle önemli bir ekonomik devrim yapılacağına inanmaktadır. Nkrumah, iktisadi birliğin ancak; siyasi birlikle beraber yürütülürse başarılı sonuçlar alınacağını yazmaktadır (Nkrumah, 1966, s.10-13).

Afrika uluslarının tarımsal ihtiyaçlarının sürekli arttığını, bu konuda ithalattaki oranların giderek yükseldiğini, bunu engellemek adına kendi tarımsal ürünlerini yetiştirmek için tarıma dayalı planlamaların yapılması ve dışa bağımlılığa son verilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Bunu ise oluşturulacak bir siyasi ve iktisadi birlikle aşılabileceğini, sonrasında da kaynakların geliştirilerek pazarlara çıkarılabileceğini ve ithalatın da önüne geçilebileceğini aktarmaktadır (Nkrumah, 1966, s. 13-15). Böyle bir durumun gerçekleşebilmesi için iktisadi gelişmeye engel çıkmaması gerektiğini savunmaktadır. Ancak bunun zor bir süreç olduğunu da ifade etmektedir. Çünkü siyasi açıdan bağımsızlığını kazanan devlet sayısı artmış olsa da bağımsız olan bazı devletlerin sömürgeci devletlerle iş birliği içerisinde bulunduğunu, bunun özünde ise sömürgecilerin destekledikleri siyasetçilerin iktidarlara geldiklerinden kaynaklı olduğunu ifade etmiştir. Bu durumdan kaynaklı olarak da sömürgeciliğin yeni bir kılıfa büründüğünü, kapitalizmin bu son döneminde yeni sömürgeciliğe ve emperyalizmin son aşamasına dönüştüğünü aktarmaktadır (Nkrumah, 1966, s. 16-17).

Nkrumah, iktisadi gelişmenin yanı sıra mali emperyalizme de değinmektedir. Sömürgeci, kapitalist ve emperyalist kuvvetlerin sömürgecilikten yeni kurtulmuş ülkelere mali yardım adı altında sömürge politikalarını devam ettirdiğinden bahsetmektedir (Nkrumah, 1966, s. 19-24). Mali emperyalizm ile ekonomik destek verilmesi beklenirken, bu durumun farklılaştığını ifade eden Nkrumah, yapılan mali

¹ Balkanlaştırma süreci Afrika'daki yeni sömürgeciliğin başlıca aracı olarak kullanılmıştır. Kısacası kavram “böl ve yönet” ilkesi doğrultusunda Batılıların 20. yüzyıl başında Balkan topraklarında uyguladıkları bölücü politikalar sonucu ortaya çıkmıştır.

desteklerle birlikte askeri alanların da oluştuğunu, bu askeri alanları oluşturan sömürgeci kuvvetlerin aslında sömürge topraklarından tamamen çıkmadıklarını; aksine daha geniş bir alana sahip olmaya çalıştıklarını kaleme almıştır (Nkrumah, 1966, s. 29-34). Bunların yanı sıra Avrupa Kömür ve Çelik Birliğinden de bahsetmektedir. Bu birliğin çatısı altında çok sayıda şirketlerin olduğu ve bu şirketler aracılığıyla Avrupa Kömür ve Çelik Birliğinin Afrika'yı didik didik ettiğine değinmektedir. Bu şirketler aracılığıyla yeni sömürgeciliğin hızla yayıldığını ve sömürgeci kuvvetlerin sömürge bölgelerinden tamamen çıkmadıklarını aktarmaktadır. Aksine Afrika kıtasında sömürgecilik geçmişi olmayan başka aktörlerin de yer aldığını ve bunlardan birinin ABD'nin olduğunu ifade etmektedir. Emperyalist eylemlerle Afrika'da yer edinen ABD'nin birçok firma kurduğundan bahsetmektedir. Bethlehem Steel, United States Steel, Republic Steel, Armco Steel, Newmont Mining, Johns Manville, Alcoa ve Kaiser gibi güçlü birçok ABD merkezli firmanın Afrika pazarında olduğunu aktarmıştır. (Nkrumah, 1966, s. 40-51).

Nkrumah, bağımsızlık sonrası dönemde ABD'nin kıtada yer edinmeye başlamasını aslında yeni çatışma alanlarına sebebiyet verdiğini dile getirmektedir. Özellikle Gabon'daki zengin ham madde kaynaklarından manganez, uranyum ve petrol gibi kaynaklara ABD'li firmaların yoğunlaşmasına karşılık Fransa'nın Gabon'a gönderdiği paraşüt birlikleri ile Gabon'da kimin egemen bir güç olduğunu ABD'ye gösterdiğini, bu gibi durumların kıtanın birçok bölgesinde yaşandığını ifade etmektedir (Nkrumah, 1966, s. 52) Nkrumah, yeni sömürgecilik olgusuyla aslında bankalar, şirketler ve firmalar üzerinde yoğunlaşmıştır. Sadece ABD tekelinde değil, eski sömürgeci kuvvetlerin de bağımsızlık sonrası dönemde şirketlere ağırlık verdiklerini, şirketler aracılığıyla sözde mali yardımlar yaptıklarını, mali yardımlar kapsamında ekonomik refahı oluşturduklarını ve bu yollarla zayıf devletlere destek olmaya çalıştıklarından bahseder (Nkrumah, 1966, s. 55-67). Aslında bu yöntemle hem sömürgeci kuvvetlerin hem de Afrika'da sömürgecilik geçmişi olmayan küresel güçlerin ekonomik yardımlar adı altında askeri üsler kurarak, siyaseti kontrol altına alarak ham madde kaynaklarından faydalanmaya çalıştıklarını dile getirmektedir. Afrika kıtasındaki şirketlerin günbegün arttığını, ABD, Fransız, İngiliz, Çin, Sovyet ve diğer sömürgeci Avrupa devletlerine ait şirketlerin sömürü politikasının yeni uygulaması olduğunu yazmaktadır (Nkrumah, 1966, s. 68-71).

Nkrumah, sömürgecilerin uyguladığı yeni sömürü taktiklerini sadece Afrika'da uygulamadıklarını, diğer sömürgelerde de (Asya, Karayipler, Latin Amerika gibi) uyguladıklarına değinmiştir. Aslında bu yeni sömürgecilik yöntemiyle sömürgeci kuvvetlerin Asya, Afrika, Karayipler ve Latin Amerika'daki eski sömürge bölgelerinin halkları karşısında emperyalist eylemlerden uzakmış gibi görünerek yeni bir sömürü politikasını oluşturduklarına vurgu yapmaktadır (Nkrumah, 1966, s. 71-72). Bu hususta sömürgecilerin hiç tereddüt etmeden bayraklarını ve hatta en nefret edilen gurbetçi memurlarından bazılarını bile ortadan kaldırebildiklerini, bunun anlamı ise iddia ettikleri gibi, eski sömürgelerine "bağımsızlık vermek" ve bunu da onların kalkınması için "yardım" ile takip etmek olduğunu ileri sürmektedir. Ancak bu tür politik uygulamalar doğrultusunda, daha önce doğrudan yani fiili sömürgecilikle ulaşılan hedeflere tekrar ulaşmak için bu gibi yöntemler tasarladıklarını kaleme almıştır. Bir yandan "özgürlükten" bahsederken diğer yandan sömürgeciliği devam ettirmeye yönelik bu modern girişimlerin toplamının yeni sömürgecilik olarak hayata geçirildiğini ifade etmektedir.

Dünyanın en güçlü bankaları ve mali kuruluşlarıyla bağlantılı olan ABD ve Avrupa Ortaklıklarının Afrika'daki devletlerin onayıyla yeni bulunan ham madde kaynaklarını işletmek ve süreci yönetmek adına projeler yürüttüklerinden, bu yöntemle de Afrika'daki varlıklarını garanti altına aldıklarını aktarmaktadır. Daha açık bir ifadeyle ham madde kaynaklarını işletmek için yeterli teçhizata ve maddi olanaklara sahip olmayan Afrika devletlerinin daveti ile gelen devletlerin de kıtayı sömürdüklerinden bahsetmektedir. Bu nedenle sömürücü yabancı ortaklıkların ham madde kaynaklarını basit bir işlemde sonra kıta dışına aktarmak adına imalathaneler ve fabrikalar kurduklarını, burada da yerlileri ucuz işgücü ile çalıştırdıklarını ifade etmektedir. Nkrumah'ın dikkat çektiği durumlardan biri de Soğuk Savaş'ın devam ediyor olmasıdır. 1945'ten başlayarak bütün dünyada baş gösteren savaş sonrası onarım ihtiyaçları ve Soğuk Savaş'ın gerektirdiği silahlanma ve stok yapma yarışının kızışması neticesinde, Afrika'daki ham maddeler üzerinde

yaşanan rekabetin arttığını belirtmektedir (Nkrumah, 1966, s. 75-89). Yeni sömürgeciliği tetikleyen bir diğer itici etkenin üretim yöntemlerinde ve işletmelerin yönetimlerinde görülen gelişmeler olduğundan da bahsetmektedir. Bu dönemde özellikle Güney Afrika'da yaşanan madenler konusundaki sömürünün Kanada'ninkine boy ölçüşebilecek düzeye geldiğine vurgu yapmıştır. Bu sömürü yöntemiyle bağlantılı olan şirketlerin sadece Afrika kıtasını değil, kıta dışı diğer bölgeleri de sömürdüklerine değinmiştir. Kısacası ABD'nin başı çektiği, İngiltere, Fransa, Belçika, Almanya, İtalya, Hollanda ve Japonya gibi ileri sanayi ülkelerinin ortak teşebbüslerinin bu ham madde kaynaklarına sahip olmak istediklerini aktarmıştır. Bu durumdan kaynaklı olarak da yeni projeler tasarlanmış ve yeni sömürgecilik olgusuyla politikaların uygulandığını kaleme almıştır (Nkrumah, 1966, s. 90-99).

Sonuç

1965 yılında Nkrumah tarafından kaleme alınan bu eser, özü itibarıyla bugünkü Afrika'yı anlatmış durumdadır. Gelinen süreçte Afrika'daki yabancı merkezli bankaların, şirketlerin ve firmaların Afrika kıtasına ne ölçüde zarar verdiği gözlemlenmektedir. Nkrumah'ın özellikle belirttiği durumlardan biri olan askeri yapılanma sürecinin aslında yeni-sömürgecilikle başarıya ulaştığı iddia edilebilir. Bugün Cibuti'de en büyük askeri üssü olan Fransa, adeta ülkenin patronu konumunda bulunmaktadır. Sadece Cibuti'de değil, Gabon, Nijer, Burkina Faso ve Mali gibi birçok ülkede şirketler ve firmalar aracılığıyla etkinliğini korumaya ve devam ettirmeye çalışan Fransa, aynı zamanda önemli bir siyasi güce de sahip olmuş durumdadır. Afrika'nın sömürge döneminde etkin rol alan Portekiz, İspanya, Hollanda, Belçika, Almanya, İtalya ve İngiltere gibi sömürgeci kuvvetlerin yanı sıra bağımsızlık sonrası kıtada yer alan ABD, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve Çin gibi küresel güçlerle de Afrika'da ham madde kaynakları üzerinde yeni bir rekabet ortamı başladığı gibi yeni-sömürgecilik olgusuyla yeni bir çatışma alanı da başlamıştır. Özellikle bazı sömürgeci kuvvetlerin uyguladığı nüfuz oluşturma politikası ile siyaset arenasında da etkili oldukları ve bu siyaset doğrultusunda ülkedeki kaynakları kontrol altına alabildikleri gözlemlenmiştir. Özetle kitap içerdiği bilgiler doğrultusunda kayda değer bir eserdir. Zira Nkrumah'ın ifade ettiği gibi siyasi birlik sağlamadığı sürece ekonomik devrimden bahsedilmesi olanaksızdır. Bu ifade bugünkü Afrika'da geçerliliğini korumaktadır. Zira siyasi birlik, yerli halklar ve Afrika toprakları açısından oluşması ya zaman alacak ya da hiçbir zaman olmayacaktır. Bu nedenle kıtadaki sömürü düzeninin bitmesi yakın zaman için beklemek olanaksız gibi görünmektedir.

Kaynakça

Nkrumah, Kwame, *Emperyalizmin Son Aşaması: Yeni-Sömürgecilik*, (çeviren A. Sarıca), İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1966.

Ek 1: Emperyalizmin Son Aşaması: Yeni-Sömürgecilik başlıklı Kitabın Kapak Resmi

